

LIEFDE ALS BEWIJS VOOR DE ZIEL IN IBN HAZM'S IAWQ AL-HAMAMA

Sem van Vliet

﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ
وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ
شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غٰفِلِينَ﴾

In interpretatie van de betekenis: “En (gedenk) toen jullie Heer uit de lendenen van de kinderen van Adam hun nageslacht voortbracht, en hen liet getuigen over zichzelf: “Ben ik niet jullie Heer?” Zij zeiden (daarop): “Jazeker! Wij getuigen daarvan.” Zodat jullie op de Dag der Opstanding niet zullen zeggen: “Voorwaar, wij gingen daar onachtzaam mee om.” [Koran 7:172]

Bovenstaand vers uit de Koran heeft veel islamitische theologen, zoals Ibn Ḥazm al-Andalusī (gest. 456/1064), laten geloven dat de zielen voor de lichamen zijn geschapen. Er is sprake van een pre-existentiële ziel die later in het wereldse een connectie heeft gekregen met het lichaam. Ibn Hazm's positie heeft sterke overeenkomsten met de Ideeënwereld/wereld van atomen van Plato. Het zijn volgens Ibn Ḥazm de lichaamloze zielen die in de in de *barzakh* (tussenstation) verbleven voor het wereldse leven en daar zullen terugkeren nadat zij overlijden.

Medina Instituut
Door Sem van Vliet
3 maart 2023

“Zielen zijn als soldaten in een leger. Zij die elkaar herkennen gaan vriendelijk met elkaar om, zij die elkaar niet herkennen bejegenen elkaar vijandig.” [al-Bukhari & Muslim]

Deze uitspraak van de Profeet - vrede zij met hem - geldt als bewijs voor Ibn Ḥazm dat de zielen geschapen zijn voor de lichamen en het grootste zichtbare bewijs hiervan is de liefde. Liefde in het wereldse leven is volgens hem de herkenning van twee zielen vanuit de pre-existentiële verblijfplaats. Liefde bestaat volgens Ibn Ḥazm uit verschillende soorten die allemaal eindigen zodra hun oorzaken ophouden te bestaan, dat ze vermeerderen of verminderen in gelijke tred met hun oorzaken, en dat hun kracht of zwakte direct in verband staat met de nabijheid of verwijdering van die oorzaken. Dit geldt echter niet voor de ware gepassioneerde liefde – de gemeenschap der zielen –, die een volledige heerschappij over de ziel uitoefent en die geen einde kent behalve dan door de dood.

Zo schreef Ibn Ḥazm het volgende gedicht:

تَنَاهَى فَلَمْ يَنْقُصْ بِشَيْءٍ وَلَمْ يَزِدْ
وَلَا سَبَبٌ حَاشَاهُ يَعْلَمُهُ أَحَدٌ
فَذَاكَ وَجُودٌ لَيْسَ يَفْنَى عَلَى الْأَبَدِ
فَإِعْدَامُهُ فِي عُدْمَتَا مَا لَهُ وَجُدْ

Mijn liefde voor jou zal blijven. Zij bereikte haar hoogste vorm: zij wordt noch meer, noch minder. Zij heeft haar oorsprong enkel in mijn wil en niemand die één and're oorzaak weet te vinden. Een zaak die in zichzelf zijn oorzaak vindt zal blijven voortbestaan tot in der eeuwigheid, terwijl de zaak die voortkomt uit iets anders dan zichzelf te gronde gaat met dat waarvan ze is afgeleid
-Vertaling Remke Kruk & Jan Just Witkam

Ook heeft Abū Muhammad bin Ḥazm gezegd, geciteerd door ibn al-Qayyim in *al-Rawḍa*: Een man zei ooit tegen ‘Umar b. al-Khaṭṭāb: “O leider der gelovigen! Ik zag een vrouw en ik hield hartstochtelijk van haar. Hij (d.w.z. ‘Umar) antwoordde: Dit kan niet gecontroleerd worden.”

Ibn Ḥazm zegt: “Ik hang de mening aan dat liefde de vereniging is van delen van de ziel, die in deze schepping gescheiden zijn, in hun oorspronkelijke verheven substantie. [...] De zielenkrachten in hun hogere bestaansvorm aan elkaar verwant zijn en qua samenstelling op elkaar lijken. Het is bekend dat het geheim van het samensmelten en uiteengaan van schepselen berust op verbinding en scheiding. Soort zoekt altijd soort en dingen waartussen overeenkomst is trekken elkaar aan. Gelijksortigheid heeft een waarneembaar effect en zichtbare invloed. Tegendelen stoten elkaar af, evenbeelden trekken elkaar aan. Dat is een actief proces, dat we overal om ons heen kunnen waarnemen. A fortiori geldt dit voor de ziel. De wereld van de ziel is immers zuiver en ijl, zij bestaat uit substantie die omhoog stijgt en volmaakt evenwichtig van samenstelling is en daarbij komt dat zij door haar geaardheid openstaat voor overeenstemming en verlangen, voor genegenheid en afkeer, voor lust en weerzin. Dit alles is bekend door de verschillende manieren waarop de mens zich gedraagt en waarbij hij zijn rust vindt.

وَدَادِي لَكَ الْبَاقِي عَلَى حَسْبِ كَوْنِهِ
وَلَيْسَتْ لَهُ غَيْرُ الْإِرَادَةِ عِلَّةٌ
إِذَا مَا وَجَدْنَا الشَّيْءَ عِلَّةً نَسْفِهِ
وَأَمَّا وَجْدَانَهُ لَشَيْءٍ خِلَافُهُ

Allah, de Machtige en Verhevene, zegt:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِّن نَّفْسٍ وَحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا
زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا﴾

In interpretatie van de betekenis: “Hij is het, die ulieden geschapen heeft uit één ziel en die uit deze haar paargenoot heeft gemaakt, opdat hij bij haar zijn rust zou vinden.” [Koran 7:189] Het feit dat zij uit hem geschapen was heeft Allah tot oorzaak gemaakt van dit ‘rust vinden’.[1] Liefde is volgens hem iets wat in de ziel zelf bestaat, omdat niet alleen het schone wordt bemind. Opvallend hier is dat hij Hippocrates en Plato citeert.

Citaties

Ibn Hazm. *De ring van de duif. Een moorse verhandeling over minnaars en liefde. Ingeleid en uit het Arabisch vertaald door Remke Kruk en Jan Just Witkam. Met een essay van Camilla Adang.* Uitgeverij Bulaaq. Amsterdam: 2008.

Ibn Ḥazm. *Ṭawq al-Ḥamāma fi'l-Ulfa wa'l-Ullāf.* Dār ibn Katheer. Beiroet: 2021.

Livnat Holtzman. *"Elements of Acceptance and Rejection in Ibn Qayyim al-Jawziyya's Systematic Reading of Ibn Hazm."* In book: Ibn Hazm of Cordoba: The Life and Works of a Controversial Thinker. Publisher: Leiden: Brill. Editors: Camilla Adang, Maribel Fierro and Sabine Schmidtke

